

LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBA

Lietuvos Respublikos
teisingumo ministerijai
El. p. rastine@tm.lt

2019-07-
Į 2019-06-27

Nr.
Nr. (1.8E)2T-631

DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ DERINIMO

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba susipažino su Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos parengtais ir teikiamais derinti teisės aktų dėl LR advokatūros įstatymo Nr. IX-2066 16,23,36,52,53,54,55,61 ir 67 st. pakeitimo įstatymo, LR notariato įstatymo Nr. I-2882 101,103 st. pakeitimo, įstatymo papildymo nauju 102 straipsniu ir 102 st. pernumeravimo įstatymo, LR antstolių įstatymo Nr. IX-876 13,14,15 ir 49 st. pakeitimo įstatymo projektais (toliau – Projektai) ir pritaria naujam teisiniam reguliavimui, kuriuo siūloma į advokatų, notarų ir antstolių garbės teismus įtraukti visuomenės atstovus.

Įvertinus Projektus keičiamas nuostatas, atkreipiame dėmesį į keičiamo LR advokatūros įstatymo Nr. IX-2066 8 straipsnio 1 dalies 2 punktą, kuriame nurodoma, kad du narius iš visuomenės atstovų skiria teisingumo ministras. Vertinant sistemiškai, tiek keičiamame LR antstolių, tiek ir LR notariato įstatymuose numatytas platesnis visuomenės atstovus skiriančių subjektų ratas, o būtent be teisingumo ministro teisę skirti visuomenės atstovus į antstolių ir notarų garbės teismus turi ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Projektuose, priešingai nei advokatams, notarams ar antstoliams, kurie gali būti renkami ar skiriami garbės teismo nariais, skiriamiems visuomenės atstovams absoliučiai nekeliami bent minimalūs reikalavimai, tokie kaip nepriekaištinga reputacija ir neįtvirtinti kriterijai, kuriais vadovaujantis būtų atrenkami visuomenės atstovai į minimas pareigas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta ir siekiant išvengti situacijų, kai du visuomenės atstovai į Advokatų garbės teismą skiriami vienintelio asmens – Teisingumo ministro, siūlytumėme apsvaistyti galimybę, kad vieną visuomenės atstovą skirtų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas ar Lietuvos teisininkų draugija, o skiriamiems visuomenės atstovams būtų nustatyti bent nepriekaištingus reputacijos reikalavimai ir įtvirtinti kriterijai, kuriais vadovaujantis bus skiriami atitinkami visuomenės atstovai į advokatų, notarų ar antstolių garbės teismo narius.

Direktorius

Žydrūnas Bartkus

Mindaugas Guščius, tel. (8 706) 63 353, el. p. mindaugas.guscious@stt.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJA

Teisingumo ministerijai

I 2019-06-27 Nr. (1.8E)2T-631

DĖL ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ DERINIMO

Finansų ministerija išnagrinėjo Teisingumo ministerijos pateiktus derinti Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo Nr. IX-2066 16, 23, 36, 52, 53, 54, 55, 61 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos notariato įstatymo Nr. I-2882 10¹, 10³ straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo nauju 10² straipsniu ir 10² straipsnio pernumeravimo įstatymo, Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo Nr. IX-876 13, 14, 15 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektus ir informuoja, kad pastabų ir pasiūlymų pagal kompetenciją neturi.

Atkreipiame dėmesį, kad įstatymai turės būti įgyvendinami iš Teisingumo ministerijai patvirtintų bendrųjų valstybės biudžeto asignavimų.

Finansų viceministras

Darius Sadeckas

L. Mangevičienė, tel 239 0119, el. p. laimute.mangeviciene@finmin.lt

7764811391673751.docx

LIETUVOS
ADVOKATURA

Duomenys kaupiami Juridinių asmenų registre, kodas 300099149, Tiltų g. 17, LT-01101 Vilnius, www.advokatura.lt
Tel. +370 5 262 4546, faks. +370 5 212 1859, el. p. la@advokatura.lt, a. s. SEB bankas LT877044060001030612

Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui
Gerb. Elvinui Jankevičiui

2019-07-15 Nr. 600

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ADVOKATŪROS ĮSTATYMO NR. IX-2066 16, 23, 36, 52, 53, 54, 55, 61 IR 67 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

2019 m. birželio 27 d. Lietuvos advokatūrai (*toliau – Advokatūra*) pateiktas derinti Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo (*toliau – Advokatūros įstatymas*) Nr. IX – 2066 16, 23, 36, 52, 53, 54, 55, 61 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (*toliau – Įstatymo projektas*).

Advokatūra norėtų atkreipti Jūsų dėmesį į Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo (*toliau – TPI*) 3 straipsnio 2 dalyje išvardintus teisėkūros principus. Pagal TPI 3 straipsnio 1 dalį, šie principai išreiškia *imperatyvius reikalavimus*, keliamus teisėkūroje dalyvaujantiems subjektams, siekiant sukurti vientisą, nuoseklią, darnią ir veiksmingą teisės sistemą.

Dėl teisinio reguliavimo poreikio

Teisėkūros atvirumo ir skaidrumo principas reikalauja, kad, be kita ko, būtų žinomas *teisinio reguliavimo poreikis* (TPI 3 str. 2 d. 4 p.). Įstatymo projekto aiškinamajame rašte (*toliau – Aiškinamasis raštas*) ir kituose projektą lydinčiuose dokumentuose Advokatūros įstatymo teisinio reguliavimo pakeitimo poreikis nėra įvardintas ir nėra atskleistas šį poreikį pagrindžiantis turinys. Tokia praktika, Advokatūros vertinimu, neatitinka atvirumo ir skaidrumo principo ir tai grindžiamė toliau pateikiamais argumentais:

pirma, susipažinus su Aiškinamuoju raštu matyti, kad Įstatymo projekto poreikis grindžiamas visuomenės pasitikėjimu valstybės teisine sistema, kuriai priklauso ir advokatai, nes jų elgesį profesinėje veikloje visuomenės nariai traktuoja kaip esminį šių profesijų patikimumo aspektą. Pastebėtinas deklaratyvus šių teiginių pobūdis, kadangi su Įstatymo projektu nėra pateikiama jokių visuomenės poreikį siūlomiesiems teisinio reguliavimo pakeitimams pagrindžiančių objektyvių ir patikimų duomenų – tyrimų, objektyviai analize paremtų išvadų ar pagal TPI 24 str. 4 d. pateiktos teisinio reguliavimo stebėsenos pažymos, kurioje būtų išdėstytas reikalingumas keisti teisinį reguliavimą būtent taip, kaip tai norima padaryti Įstatymo projektu;

antra, pagal 2018 m. Visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ atliktos sociologinės apklausos duomenis, advokatai patenka tarp trijų teisinių profesijų, kuriomis labiausiai pasitiki gyventojai¹. Taip pat Lietuvos advokatūros 2019 m. užsakyta ir „Sprinter tyrimų“ atlikta visuomenės nuomonės apklausa apie pasitikėjimą teisine sistema parodė, kad kaip ir 2018 m. taip ir dabar, Advokatai yra treči tarp profesijų, kuriomis labiausiai pasitikima. Be to pastarasis tyrimas atskleidė, kad visuomenė teigiamai vertina ir yra linkusi pasitikėti Lietuvos advokatūra – advokatų bendruomene atstovaujančia, prižiūrinčia ir reguliuojančia institucija pasitiki daugiau nei pusė visų Lietuvos gyventojų. Šie duomenys leidžia teigti, kad Įstatymo projekto poreikis ir tikslas – stiprinti visuomenės pasitikėjimą valstybės teisine sistema yra nepagrįstas, o siūlomi pakeitimai yra pertekliniai;

trečia, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos rašte dėl Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo Nr. IX-2066 16, 23, 36, 52, 53, 54, 55, 61 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos notariato įstatymo Nr. I-2882 10¹, 10³ straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo nauju 10² straipsniu ir 10³ straipsnio pernumeravimo įstatymo, Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo Nr. IX-876 13, 14, 15 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektų derinimo (*toliau – Raštas*) nurodyta, kad Įstatymo projektas atitinka septynioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos programą, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. XIII-82 (*toliau – Programa*). Apie konkretesnes priemones, kuriomis būtų galima sustiprinti visuomenės pasitikėjimą valstybės teisine sistema, kalbama Programos V skyriaus pirmo skirsnio dalyje – „Pasitikėjimo teismais ir prokuratūra atkūrimas, teisinės sistemos atvirumas ir skaidrumas“. Nei šioje dalyje, nei kokioje nors kitoje Programos dalyje nėra nurodoma ar net užsimenama apie visuomenės poreikį keisti Lietuvos advokatų savivaldos teisinį reguliavimą advokatų veiklos ar profesinės etikos pažeidimų svarstymo procese. Programoje tokie tikslai nėra iškelti ir įvardinti.

Dėl pareigos atlikti numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą

Atvirumo ir skaidrumo principas reikalauja to, kad turi būti žinomi *numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimą* atlikę subjektai (TPĮ 3 str. 2 d. 4 p.). Pastebėtina, kad tokie subjektai Įstatymo projektą lydinčiuose dokumentuose nėra numatyti. Rašte nurodyta, kad Įstatymo projektu iš esmės nėra keičiamas esamas teisinis reguliavimas ar reguliuojami iki šiol nereguliuoti santykiai, todėl numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliekamas. Pagal TPĮ 15 straipsnio 1 dalį, rengiant teisės akto, kuriuo numatoma reguliuoti iki tol nereguliuotus santykius, taip pat kuriuo iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas, projektą, privalo būti atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas. Advokatūros nuomone, Įstatymo projektu reguliavimas yra keičiamas iš esmės, nes jo priėmimas iš esmės pakeistų Advokatų garbės teismo sprendimų kokybę, sumenkintų advokatūros ir advokatų nepriklausomumą ir sukeltų reikšmingas grėsmes advokato profesinei paslapčiai. Todėl numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas privalo būti atliktas.

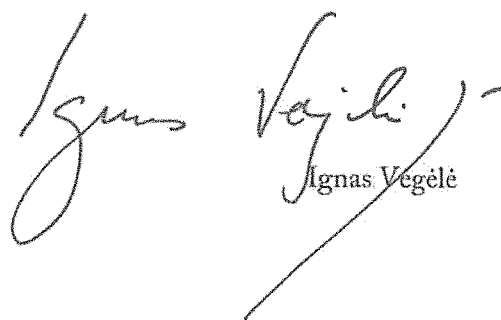
¹ <https://www.notarurumai.lt/naujienos/naujienos/lietuvas-gyventojai-2018-metais-labiausiai-pasitikjo-notarais-ir-policininkais>

Kadangi nėra atlikta ir pateikta jokia analizė ir išvados, kurios yra būtinos tam, kad Įstatymo projekto tikslų įgyvendinimas atitiktų TPI ir privalomus teisėkūros principus, Advokatūra negali pritarti Įstatymo projektui. Advokatūra turi išsamiai ir tinkamai įvertinti Įstatymo projektą, kad galėtų pateikti savo nuomonę. Tai reikalauja ne tik didesnių laiko sąnaudų, kurie neatitinka Įstatymo projekto rengėjo nustatytų terminų pastaboms pateikti, bet ir Advokatūros valdymo organo – Advokatų tarybos sprendimo, kuriuo būtų išreikšta nuomonė dėl Įstatymo projekto.

Atsižvelgiant į visa tai kas išdėstyta, Advokatūra informuoja, kad šiuo metu atlieka išsamią analizę, kurios pagrindu Įstatymo projekto rengimo procesas atitiktų teisėkūros principus, todėl Įstatymo projekto rengėjui išvados dėl Įstatymo projekto bus pateiktos tik po artimiausio (2019 m. rugpjūčio 27 d. vyksiančio) Advokatų tarybos posėdžio.

Pagarbiai

Advokatų tarybos pirmininkas

Ignas Vegėlė

LIETUVOS NOTARŲ RŪMAI

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai
El. p. rastine@tm.lt

2019-07-19 Nr. S- 387
[2019-06-27 Nr. 19-8264

DĖL TEISĖS AKTŲ PROJEKTŲ DERINIMO

Lietuvos notarų rūmai, susipažinę su pateiktu derinti Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo, Lietuvos Respublikos notariato įstatymo ir Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo pakeitimo įstatymų projektais, kuriais siūloma į garbės bylų nagrinėjimą įtraukti nepriklausomus visuomenės atstovus bei suvienodinti drausmės bylų iškelimo ir nagrinėjimo nuostatas, teikia pastabas ir pasiūlymus. Pažymime, jog toliau rašte pastabos teikiamos dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo pakeitimo įstatymo projekto (toliau – Projektas).

Dėl Projekto tikslingumo ir numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo atlikimo

Projekto aiškinamajame rašte nurodoma, kad siekiant stiprinti visuomenės pasitikėjimą valstybės teisine sistema, įskaitant advokatų, notarų ir antstolių veiklą, šioje sistemoje turėtų dalyvauti ir nepriklausomi visuomenės atstovai. Taip pat nurodoma, kad Projektas parengtas atsižvelgiant į pasiteisinusį visuomenės atstovų dalyvavimą Teisėjų garbės teisme. Projekto rengėjai nepateikia objektyvių duomenų, patvirtinančių, kaip visuomenės atstovų dalyvavimas Teisėjų garbės teisme pasiteisino didinant visuomenės pasitikėjimą teismų sistema.

Lietuvos notarų rūmų turimais duomenimis, nuo 2014 metų lapkričio mėnesio, t.y. nuo tada, kai įsigaliojus 2013 m. priimtoms Lietuvos Respublikos teismų įstatymo nuostatoms, pareigas pradėjo eiti nauja Teisėjų garbės teismo kadencija, kurioje nariais jau buvo skirti visuomenės atstovai, visuomenės pasitikėjimo teisėjais rodikliai ženkliai nepakito – Lietuvos notarų rūmų užsakymu visuomenės nuomonės ir rinkos tyrimų centro „Vilmorus“ atliktos socialinės apklausos duomenimis, teisėjais 2014 m. pasitikėjo 26 proc. apklaustųjų, 2015 m. – 26 proc., 2016 m. – 29 proc. 2017 m. – 32 proc., 2018 m – 26 proc. apklaustųjų. Tuo tarpu, pasitikėjimas notariais tuo pačiu laikotarpiu tarp visų Lietuvos Respublikos teisinių institucijų buvo didžiausias ir daugiau nei du kartus viršijo pasitikėjimą teisėjais: 2014 m. notariais pasitikėjo 61 proc. apklaustųjų, 2015 m. – 67 proc., 2016 m. – 63 proc., 2017 m. – 69 proc., 2018 m. – 67 proc. apklaustųjų. Atsižvelgiant į pateiktus duomenis, nėra pagrindo teigti, kad visuomenėje vyrauja nepasitikėjimas notarų vykdoma veikla, taip pat abejotina prielaida, kad visuomenės atstovų įtraukimas yra tinkama priemonė, kurios pagalba turėtų būti stiprinamas visuomenės pasitikėjimas valstybės teisine sistema.

Taip pat atkreipiame Jūsų dėmesį, kad kaip numatyta Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje bei Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 276, 4 punkte, rengiant teisės akto, kuriuo iš esmės keičiamas teisinis reguliavimas, projektą,

privalo būti atliekamas numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas, kurio išsamumas turi būti proporcingas galimoms numatomo teisinio reguliavimo pasekmėms. Vertintina, kad Projekte įtvirtintas siūlymas skirti visuomenės atstovus į Notarų garbės teismą yra esmininis teisinio reguliavimo pakeitimas, kurio galimas poveikis privalo būti įvertintas. Šiuo atveju Įstatymų projektų aiškinamajame rašte apsiribojama fraze, kad Projektais iš esmės nėra keičiamas esamas teisinis reguliavimas ar reglamentuojami iki šiol nereglamentuoti santykiai, todėl numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliekamas.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, matyti, jog Projekto rengėjai nenurodo objektyvių priežasčių, dėl kurių turi būti atliekami teisės aktų pakeitimai, nepateikia argumentų, kodėl šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas yra ydingas ir privalo būti keičiamas. Darytina išvada, kad Projekto tikslingumas turi būti nustatomas ir numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas turi būti atliekamas visapusiškai ir išsamiai, o ne formaliai nurodant šablonines frazes.

Dėl notarų savivaldos institucijos statuso

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas (toliau – LR KT) yra konstatavęs¹, kad Įstatymų leidėjas pagal Konstituciją turi įgaliojimus Įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kad asmenys, besiverčiantys tam tikra valstybės kontroliuojama profesija, *ex lege* priklausytų tam tikrai asociacijai, užtikrinančiai šios profesijos savivaldą, *inter alia* vienodus profesinės etikos standartus ir jų laikymosi priežiūrą. Vadovaujantis LR KT išaiškinimais, visuotinai – ne tik Lietuvoje – pripažįstama, kad tokios valstybės kontroliuojamos profesijos kaip antstolio ir kt. (beje, ne vien teisinės profesijos) suponuoja atitinkamos profesijos savireguliaciją ir atitinkamą savivaldos sistemą, kuri apima visą šią profesiją (visus ją besiverčiančius asmenis) ir užtikrina *inter alia* atstovavimą tai profesijai (ja besiverčiantiems asmenims) esant santykiams su valstybės ir savivaldos institucijomis bei tarptautiniu lygiu, kvalifikacijos tobulinimo organizavimą, vienodus profesinės etikos standartus ir jų laikymosi kontrolę, taip pat kitokią Įstatymų reikalaujamą tos profesijos asmenų veiklos kontrolę. Jeigu tokios savireguliacijos ir savivaldos sistemos nebūtų, atitinkamų funkcijų, kurių vykdymą valstybė privalo užtikrinti, perdavimas į privačias rankas ne tik būtų nepagrįstas tikslingumo atžvilgiu, bet ir galėtų būti konstituciškai nepateisinamas².

Lietuvoje, kaip ir kitose lotyniškojo notariato valstybėse, notaro profesija pasižymi savireguliacija, vykdoma per nustatytą savivaldos sistemą – Lietuvos notarų rūmus, kurių teisinė forma – asociacija. Pagal Lietuvos notarų rūmų statuto 3 straipsnį Notarų rūmų veikla grindžiama savivaldos, viešumo ir teisėtumo principais, o savo veikloje Lietuvos notarų rūmai vadovaujasi Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, Notariato Įstatymu, Asociacijų Įstatymu, kiek tai neprieštarauja Notariato Įstatymui, kitais Įstatymais ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, potvarkiais bei kitais teisės aktais ir šiuo Statutu.

Pažymime, kad asociacijų laisvės principo, kuris yra fundamentalus ir sudarantis prielaidą veiksmingai struktūrizuoti ir funkcionuoti visuomenei, vienas iš esminių turinio elementų – apsauga nuo valdžios institucijų kišimosi, galinčio apriboti asociacijų laisvės teisę. Lietuvos Respublikos asociacijų Įstatymo 14 straipsnis imperatyviai nustato, jog valstybės ir savivaldybių institucijoms ir pareigūnams Įstatymų nenustatytais atvejais ir tvarka, politinėms partijoms ir politinėms organizacijoms, kitoms organizacijoms ir asmenims draudžiama kištis į asociacijos veiklą ir į jos vidaus reikalus. Vertintina, jog Projekte siūlomi pakeitimai dėl visuomenės atstovų įtraukimo į Notarų garbės teismo sudėtį, galėtų būti priskiriami prie asociacijų laisvės ir nepriklausomumo principo įgyvendinimo suvaržymo.

Atkreipiame Jūsų dėmesį, jog šiuo metu Lietuvos Įstatymų leidėjas notarų profesinės veiklos priežiūrą yra patikėjęs užtikrinti dviem institucijoms: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai, kuri atlieka notarų profesinės veiklos tarnybinę priežiūrą (Notariato Įstatymo 7

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos antstolių Įstatymo 45 straipsnio 3, 5 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“.

² *Ibid.*

straipsnio 1 dalis) bei notarų savivaldos institucijai – Lietuvos notarų rūmams, kuriai *inter alia* yra pavesta kontroliuoti kaip notariatai laikosi profesinės etikos reikalavimų (Notariato įstatymo 10 straipsnis). Taigi, nors didelė dalis su notaro veiklos priežiūra susijusių funkcijų yra deleguotos Lietuvos notarų rūmams, kontroliuojant notarų veiklos vykdymą, per Lietuvos Respublikos teisingumo ministeriją, dalyvauja ir valstybė.

Pagal šiuo metu galiojantį teisinį reguliavimą, Lietuvos Respublikos teisingumo ministras turi teisę inicijuoti notarui drausmės bylą (Notariato įstatymo 10¹ straipsnio 2 dalis), o nesutikdamas su priimtu Notarų garbės teismo sprendimu, teisingumo ministras turi teisę tokį sprendimą skusti Vilniaus apygardos administraciniam teismui (Notariato įstatymo 11 straipsnio 3 dalis). Atkreiptinas dėmesys, kad per pastaruosius ketverius metus, Lietuvos Respublikos teisingumo ministras neišskėlė nė vienos notarų drausmės bylos, taip pat teismui neapskundė nė vieno Notarų garbės teismo priimto nutarimo.

Dėl reikalavimų visuomenės atstovams, skiriamiems Notarų garbės teismo nariams

Projektu siūloma nustatyti, kad Notarų garbės teismas būtų sudaromas iš penkių narių tokia tvarka: du nariai iš notarų išrenkami per visuotinį Notarų susirinkimą, po vieną narį iš visuomenės atstovų ir iš notarų skiria Lietuvos Respublikos teisingumo ministras, vieną narį iš visuomenės skiria Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas. Atkreiptinas dėmesys, kad Notarų garbės teismo nariais gali būti ne bet kurie notariatai, o tik tie, kurie atitinka įstatyme numatytus reikalavimus: Notarų garbės teismo nariu skiriamas ar renkamas notaras turi turėti ne mažesnę nei penkerių metų notaro profesinės veiklos stažą ir neturėti galiojančių drausminių nuobaudų. Taigi, Notarų garbės teismo nariai – notariatai, turi atitikti ne tik notaro veiklai vykdyti būtinus reikalavimus (turėti aukštąjį universitetinį teisinį išsilavinimą (bakalauro ir magistro kvalifikacinį laipsnį arba vienpakopį teisinį universitetinį išsilavinimą), būti atlikus ne trumpesnę kaip dvejų metų kandidato į notarus (asesoriaus) praktiką arba turėti ne mažesnę nei penkerių metų teisinio darbo stažą, būti nepriekaištingos reputacijos, būti išlaikius notaro kvalifikacinį egzaminą ir t.t.), tačiau ir turėti praktinės notaro darbo patirties bei neturėti galiojančių drausminių nuobaudų. Tuo tarpu, įgyvendinus siūlomus teisės aktų pakeitimus, Notarų garbės teismo nariams – visuomenės atstovams – nebūtų taikomi kvalifikacijos, teisinio išsilavinimo bei nepriekaištingos reputacijos reikalavimai.

Pažymėtina, kad Notarų garbės teismas ne tik svarsto notaro elgesį Notarų garbės teismo posėdyje, tačiau ir gali priimti vieną iš Notariato įstatymo 10² nuobaudų, tarp kurių yra itin griežtų – notaro veiklos sustabdymas nuo vieno iki trijų mėnesių, pasiūlymas Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui atleisti notarą iš pareigų. Reikalavimai, taikomi notarui, galinčiam būti renkamam ar skiriamam Notarų garbės teismo nariu, Notarų garbės teismo priimamų sprendimų teisinės pasekmės verčia abejoti projekto aiškinamajame rašte iškelto tikslo – užtikrinti objektyvumą institucijų veikloje – įgyvendinimu, kadangi teisę nagrinėti notarų drausmės bylas ir priimti sprendimus dėl drausminės nuobaudos skyrimo galės ir visiškai su notaro veikla nesusipažinę, šios profesijos specifikos neišmanantys asmenys.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad jau vien paties visuomenės atstovo parinkimas ir skyrimas eiti Notarų garbės teismo nario pareigas neatitinka skaidrumo principo – iš pateikto Projekto nėra aišku, kokios procedūros laikydamasis ir kokiais kriterijais remdamasis teisingumo ministras bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas atrinks visuomenės narius, skiriamus eiti Notarų garbės teismo nario pareigas. Pabrėžtina, kad Projektu, be kita ko, siūloma, jog Vyriausybė nustatytų apmokėjimo už visuomenės atstovų dalyvavimą Notarų garbės teisme tvarką. Taigi, abejotina, ar visuomenės pasitikėjimas teisine sistema išaugtų, kai priėmus siūlomus teisės aktų pakeitimus, susidarytų tokia situacija, kad į valstybės biudžeto lėšomis apmokamas visuomenės atstovo Notarų garbės teisme pareigas asmuo skirtų ne visuomenėi ar atitinkama jos daliai, o vienasmeniškai – teisingumo ministras ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas – teisės aktais neįpareigoti taikyti jokių objektyvių kriterijų.

Dėl notarinės paslapties principo įgyvendinimo

Notaro profesinės paslapties principas, įtvirtinantis notaro pareigą saugoti notarinę paslaptį ir be kliento valios jokiais aplinkybėmis neatskleisti tretiesiems asmenims notarinio veiksmo fakto ir su juo susijusių aplinkybių, nepriklausomai nuo jų suinteresuotumo, yra įtvirtintas Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 14 straipsnyje. Šio straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog notarai privalo užtikrinti notarinių veiksmų slaptumą. Taip pat Notarų garbės (etikos) kodekso 3 str. 1 dalyje nustatyta, kad notaras užtikrina notarinių veiksmų slaptumą ir saugo notarinius dokumentus bei jam pateiktą informaciją. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.116 str. 5 d. numato, kad informacija pripažįstama profesine paslaptimi, jeigu ją pagal įstatymus arba sutartį privalo saugoti tam tikros profesijos asmenys. Šią informaciją asmenys gauna atlikdami jiems įstatymų ar sutarčių numatytas pareigas. Notarų garbės teismo nariams – notarams – vykdant savo profesinę veiklą bei svarstant notarų drausmės bylas privaloma laikytis Notariato įstatymo, Notarų garbės (etikos) kodekso, Notarų garbės teismo nuostatų reikalavimų, kurios įpareigoja saugoti notarinio veiksmo notarinio veiksmo paslaptį, neviešinti informacijos apie atliktą notarinį veiksmą, išskyrus įstatyme numatytas išimtis.

Vertintina, kad visuomenės atstovų įtraukimas į Notarų garbės teismo sudėtį pažeistų notarinės paslapties principą. Notarų drausmės bylų nagrinėjimo metu atskleidžiama informacija apie atliktus notarinius veiksmus, jų atlikimo aplinkybes, pateikiami notariniai dokumentai ir kitokio pobūdžio informacija – visa tai sudaro notarinę paslaptį, kuri gali būti atskleidžiama tik įstatyme apibrėžtam subjektų ratui. Darytina išvada, jog pritarus siūlomam Projektui, notaras, dėl kurio veiksmų bus kreiptasi į Notarų garbės teismą, negalės užtikrinti savo klientų diskretiškumo ir su tuo susijusios jų apsaugos, nes informacija Notarų garbės teismo posėdžio metu bus atskleidžiama paskirtiems visuomenės atstovams, neturintiems teisės sužinoti notarinių veiksmų atlikimo faktų ir kitų susijusių aplinkybių.

Prezidentas

Marius Stračkaitis

10

LIETUVOS NOTARAI
Šimtmetis su modernia valstybe

Sima Sakalauskaitė, tel. (8 5) 261 4757, el. p. sima.sakalauskaite@notarurumai.lt
Ieva Mikaliūkšytė, tel. (8 5) 261 4757, el. p. ieva.mikaliukstyte@notarurumai.lt

Originalas siunčiamas nebus

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai
El. p.: rastine@tm.lt
(originalas nebus siunčiamas)

2019 07 09 S-26689-33561
I 2019 06 27

DĖL PASTABŲ TEISĖS AKTŲ PROJEKTAMS PATEIKIMO

Lietuvos antstolių rūmų prezidiumas susipažino su Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos parengtais ir pateiktais Lietuvos antstolių rūmams bei kitoms valstybinėms institucijoms derinti ir išvadai gauti Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo Nr. IX-2066 16, 23, 36, 52, 53, 54, 55, 61 ir 67 straipsnių pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos notariato įstatymo Nr. I-2882 10¹, 10³ straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo nauju 10² straipsniu ir 10² straipsnio pernumeravimo įstatymo, Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo Nr. IX-876 13, 14, 15 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektus (toliau tik šis pakeitimas vadinamas – Projektas arba kartu Projektai). Kaip teigiama Projektų aiškinamajame rašte, naujomis teisinio reguliavimo nuostatomis siekiama sudaryti prielaidas stiprinti visuomenės pasitikėjimą valstybės teisine sistema – advokatų, notarų ir antstolių veikla. Siūloma į advokatų, notarų ir antstolių garbės teismus įtraukti dalyvauti visuomenės atstovus ir deklaratyviai nurodoma, kad tik jie užtikrintų deramą nuomonių įvairovę, objektyvumą ir skaidrumą šių institucijų veikloje. Taip pat Projektuose keliamas tikslas suvienodinti drausmės bylų, keliamų advokatams, notarams ir antstoliams, iškėlimo ir nagrinėjimo teisinį reguliavimą.

Lietuvos antstolių rūmų prezidiumui Projektų tarpe aktualiausiu laikytinas Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo Nr. IX-876 13, 14, 15 ir 49 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Projektas), todėl informuojame, jog iš esmės šiam projektui nepritariame ir teikiame šias pastabas.

Pozityviai vertiname Įstatymo 13 straipsnio 3 dalies pakeitimo, Įstatymo 14 straipsnio 4 dalies siūlymus ir Įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 4 punkto pripažinimą netekus galios. Manome, kad drausmės bylų nagrinėjimo praktika lėmė siūlymus, jog prireikus motyvuotu Antstolių garbės teismo sprendimu 30 dienų terminas drausmės bylai išnagrinėti galėtų būti pratęstas. Taip pat tikslinga teisės akto nuostatomis reguliuojant Antstolių garbės teismo sprendimo (jį apskundus) sustabdymo procedūrą numatyti galimybę ir pačiam Antstolių garbės teismui teikti teismui motyvuotą išvadą jam sprendžiant dėl laikinųjų apsaugos priemonių pritaikymo.

Nagrinėjamame kontekste ypač reikšmingas siūlomas Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo (toliau – Įstatymas) 49 straipsnio pakeitimas, kuriuo *de lege ferenda* siūloma į Antstolių garbės teismo, kurį sudaro 5 nariai, sudėti įtraukti 2 visuomenės atstovus. Šiuos atstovus į Antstolių garbės teismą po vieną visuomenės atstovą skirtų Teisingumo ministras ir Aukščiausiojo Teismo pirmininkas. Taip pat siūloma nustatyti, kad Antstolių garbės teismo posėdis bus laikomas teisėtu, jeigu dalyvautų 3 nariai ir iš jų vienas visuomenės atstovas.

Projektų aiškinamajame rašte teigiama, kad Projektai parengti atsižvelgiant į pasiteisinusį visuomenės atstovų dalyvavimą Teisėjų garbės teisme. Kaip teigiama Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio

27 d. nutarime, Teisėjų garbės teismas – tai viena iš teismų savivaldos institucijų, turinti įgaliojimus nagrinėti teisėjų padarytus nusižengimus ir skirti jiems drausmines nuobaudas. Teismai pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 5 str. 1 d. yra savarankiška valstybės valdžia. Teisminės valdžios savivaldos institucijai yra keliama kitokie nei antstolių savivaldos institucijai visuomenės pasitikėjimo reikalavimai. Abejotina, ar Konstitucija suponuoja visuomenės interesą betarpiškai kištis ir kontroliuoti antstolių, kurie nėra valstybės tarnautojai ir tiesiogiai nevykdo viešosios valdžios, o tik vykdo siauro pobūdžio deleguotas valstybės funkcijas, savivaldos institucijos veiklą. Toks radikalus visuomenės atstovų dalyvavimo išplėtojimas antstolių savivaldos institucijų veikloje neabejotinai proporcingai siaurintų antstolių savivaldos sistemą (Įstatymo 1 str.).

Projekto 4 straipsnyje (keičiamo Įstatymo 49 str. 1 dalis) siūloma į Antstolių garbės teismo 5 narių sudėtį skirti du visuomenės atstovus. Be to Antstolių garbės teismas gali nagrinėti bylas tik tuo atveju, jeigu posėdyje dalyvauja bent vienas visuomenės atstovas. Taigi, neatvykus visuomenės atstovui, nepaisant to, kad posėdyje dalyvauja trys kiti Antstolių garbės teismo nariai ne visuomenės atstovai, byla negali būti nagrinėjama, nors būtų reikiamas kvorumas ir posėdis teisėtai galėtų vykti. Taip būtų sukurta dirbtinė neracionali kliūtis sklandžiai Antstolių garbės teismo veiklai. Akivaizdu, jog taip pat sukuriama nevienodas atskirų Antstolių garbės teismo narių statusas ir nariai visuomenės atstovai savo teisių atžvilgiu neabejotinai įgyja tam tikrą pranašumą prieš likusius Antstolių garbės teismo narius. Tuo išreiškiamas nepasitikėjimas Antstolių garbės teismo nariais – antstoliais ir paneigiamas jau daugiau nei 15 metų sėkmingai veikiančio reformuoto antstolių profesinės veiklos modelio funkcionavimas.

Pastebėtina ir tai, kad Projekte Antstolių garbės teismo nariams ne visuomenės atstovams keliama itin griežti kvalifikaciniai reikalavimai (penkerių metų antstolio profesinės veiklos stažas, neturėjimas galiojančių drausminių nuobaudų), kai tuo tarpu nariams visuomenės atstovams apskritai nenumatyti jokie atrankos kriterijai. Jų paskyrimas paliktas visiškai teisingumo ministro ar Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko diskrecijai. Kadangi Teisingumo ministras skirtų dar vieną Antstolių garbės teismo narį iš antstolių, tokiu būdu esmingai suvaržoma antstolių savivalda, o natūraliai suinteresuoti sėkminga jos plėtra Lietuvos antstolių rūmai ir kontoros įsteigę bei sunkiu darbu visą sistemą išlaikantys antstoliai ateityje būtų nušalinti nuo jiems reikšmingų klausimų sprendimo itai pažeistų konstitucinį atsakingo valdymo principą.

Pagal Projekto 4 straipsnio nuostatas (keičiamo Įstatymo 49 str. 4 dalis) Antstolių garbės teismo sprendimai priimami paprasta posėdyje dalyvaujančių Antstolių garbės teismo narių balsų dauguma. Gali susidaryti situacija, kad dalyvaujant trims Antstolių garbės teismo nariams, iš kurių du būtų visuomenės atstovai, sprendimas būtų priimtas visuomenės atstovų balsų dauguma. Tokiu atveju praktiškai būtų paneigiama antstolių savivaldos sistema, jų savivaldos institucija taptų tik formalia. Negalima neatsižvelgti ir į tai, kad Antstolių garbės teismui tokia sudėtimi neatsakingai priėmus neteisėtą sprendimą, kuris būtų panaikintas teismo, gali kilti ir tokiu neteisėtu sprendimu padarytos žalos atlyginimo klausimai. Atsakomybė už tokio pobūdžio žalą pagal galiojančius įstatymus tektų antstolių savivaldą įgyvendinančiam juridiniam asmeniui - Lietuvos antstolių rūmams (Įstatymo 46 str.).

Projekto 1 straipsnyje, kuriuo keičiama Įstatymo 13 straipsnio 3 dalis, siūloma nustatyti kad: „*Drausmės byla antstoliui turi būti išnagrinėta ne vėliau kaip per trisdešimt dienų nuo iškėlimo dienos*“. Įvertinus, kad Antstolių garbės teismo nariai – visuomenės atstovai, gali būti paskirti iš kitų miestų, pvz. Klaipėdos, Biržų ir pan., todėl operatyvus ir dažnas jų atvykimas posėdžiauti į Vilnių gali būti komplikotas. Taip pat visuomenės atstovų didelis užimtumas ir aktyvus bei dažnas posėdžiavimas neabejotinai sukeltų sunkumų, komplikacijų jų tiesioginiame darbe. Tuo tarpu jiems neatvykus į posėdį, faktiškai būtų paralyžiuota Antstolių garbės teismo veikla.

Projekto 4 straipsnyje (keičiamo Įstatymo 49 str. 4 dalis) minimas Antstolių garbės teismo pirmininkas. Jo balsas lemtų sprendimo priėmimą tais atvejais, kai balsai pasiskirsto po lygiai. Tačiau

projekte nesprendžiama, kas ir iš kokių Antstolių garbės teismo narių skiria pirmininką. Tokia nuostata turėtų būti įtvirtinta įstatymu. Pastebėtina, jog Konstitucinis Teismas 2006 m. gegužės 9 d. nutarime pasisakydamas dėl Teismų įstatymu įtvirtintų įvairių Teismo, kaip savarankiškos valstybės valdžios, savivaldos institucijų, pabrėžė, jog „įstatymų leidėjas (ypač atsižvelgdamas į būtinumą užtikrinti visuomenės pasitikėjimą teismine valdžia, teise, valstybės teisine sistema) gali įstatymu (čia ir toliau paryškinta mūsų) nustatyti ir tokį teisinį reguliavimą, kad į minėtas kitas teismų savivaldos institucijas įeitų ne vien teisėjai, bet ir kiti asmenys. Tai savaime neturėtų būti vertintina kaip teisminės valdžios savavaldiškumo, savarankiškumo, visavertiškumo paneigimas. Tačiau ir tokiu atveju kiekvienos iš šių kitų Teismo, kaip savarankiškos valstybės valdžios, savivaldos institucijų narių absoliučią daugumą turi sudaryti teisėjai, be to, tokių institucijų vadovai (pirmininkaujantys asmenys) taip pat gali būti tik teisėjai. Pagal analogiją šia Konstitucinio Teismo nuostata reikėtų vadovautis ir kuriant Antstolių garbės teismo teisinį reguliavimą.

Projekto 4 straipsnyje (keičiamo įstatymo 49 str. 4 dalis) siūloma išbraukti nuostatą, jog „Antstolių garbės teismo veiklos nuostatus tvirtina teisingumo ministras“. Projektą aiškinamajame rašte šios teisės normos šalinimo motyvacija nepateikiama. Išbraukus šią normą taptų neaišku, koks teisės aktas reglamentuoja Antstolių garbės teismo veiklos klausimus ir kokia institucija atsakinga už jo priėmimą.

Projekto 1 straipsnyje, kuriuo keičiama Įstatymo 13 straipsnio 5 dalis, siūloma nustatyti kad: „*Paaiškėjus, kad pažeidimas gali turėti nusikalstamos veikos požymių, su pažeidimu medžiaga perduodama atitinkamas bylas tirti ir nagrinėti kompetentingoms institucijoms, tačiau tai drausmės bylos iškėlimo ar nagrinėjimo procedūros nesustabdo*“. Tokia teisės norma gali sudaryti situaciją, kai antstolio atžvilgiu galėtų būti priimama pakartotinė sankcija, o tai nėra galima, kadangi tokia valstybės institucijos pozicija prieštarauja Europos Žmogaus Teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos Konvencijos Protokolo Nr. 7, iš dalies pakeisto Protokolu Nr. 11, 4 straipsnio „*Teisė nebūti dukart teisiamam ar nubaustam už tą patį nusikaltimą*“ 1 dalies reikalavimui: „1. *Niekas negali būti tos pačios valstybės institucijų vėl persekiojamas ar baudžiamas už nusikaltimą, dėl kurio jis jau buvo išteisintas arba nuteistas nuosprendžiu pagal tos valstybės įstatymus ir baudžiamąjį procesą*“. Manytina neturi reikšmės, ar antstolio atžvilgiu taikoma valstybinė sankcija yra baudžiamojo, administracinio ar kitokios teisinės atsakomybės pobūdžio ir taikoma valstybės institucijos bei valstybės vardu. Europos Žmogaus Teisių Teismas byloje *Franz Fischer prieš Austriją* (pareiškimo Nr. 37950/97, priimtas 2001-05-29) konstatavo, jog „*Konvencijos protokolo Nr. 7 4straipsnis neapsiriboja teise nebūti nubaustam du kartus, bet apima ir teisę nebūti persekiojamam du kartus*“. Analogiškai Europos Žmogaus Teisių Teismas išaiškino Konvenciją bei jos principą *non bis in idem* ir byloje *Gradinger prieš Austriją* (pareiškimo Nr. 00015963/90, priimtas 1995-10-23), o taip pat bylose *Lauko prieš Slovakiją*, *Janosevic prieš Švediją*, *Ezeh ir Connors prieš Jungtinę Karalystę*. Taip pat manytina, kad reikėtų remtis ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo konsultacijos (skelbta: Teismų praktika, 2004, Nr. 21, psl. 311) išaiškinimais, kuriuose pažymima, jog neturi reikšmės, kokią teiseną (baudžiamąją, administracinę, civilinę ar kt.) valstybės - Konvencijos dalyvės taiko pareiškėjų atžvilgiu.

Atsižvelgiant į išdėstytą, maloniai prašome Teisingumo ministerijos tobulinti parengtą Projektą. Prireikus esame pasirengę dalyvauti bendruose teisinių profesijų atstovų susitikimuose ieškant optimaliausių antstolių drausminės atsakomybės bei profesinės veiklos reguliavimo sprendimų.

PRIDEDAMA: prof. habil. dr. Vytauto Nekrošiaus mokslinė išvada, 2 lapai.

Lietuvos antstolių rūmų valdytoja

Dovilė Satkauskienė

Prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius

VU Teisės fakultetas Privatinės teisės katedra

Lietuvos Antstolių Rūmams

I Š V A D A

2019 m. liepos 8 d.

Dėl LR Antstolių įstatymo pakeitimų projekto

NR. IX-876

Pateiktame išvadais įstatymo projekte yra siūloma pakeisti antstolių garbės teismo formavimo tvarką, numatant, kad jo nariais teisingumo ministras ir Aukščiausiojo Teismo pirmininkas gali skirti po vieną visuomenės atstovą – ne antstolį. Tokiu būdu siūloma dalinai deprofesionalizuoti antstolių garbės teismo sudėtį, kadangi visuomenės atstovai nebus ne tik antstoliai, bet gali visai neturėti teisinio išsilavinimo. Išanalizavus drausmės bylos iškėlimo pagrindus, tampa akivaizdu, kad garbės teismą turėtų sudaryti profesionalai. Sunku įsivaizduoti kaip žmogus nesuprantantis antstolio veiklos specifikos gali įsigilinti į antstolio neprocesinės veiklos ar vykdymo išlaidų išieškojimo tvarkos specifiką. Drausmės byla gali būti iškelta ir už imperatyviųjų procesinės teisės normų pažeidimus (tad garbės teismo nariams tokiais atvejais reikės vertinti šių normų pažeidimo pobūdį).

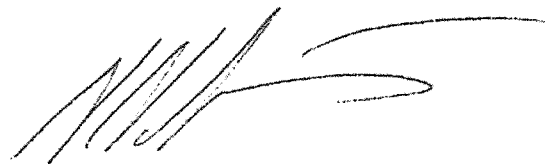
Siūlomas antstolių garbės teismo formavimo principas yra perimamas iš Teismų įstatymo, tačiau būtina atkreipti dėmesį į tai, kad teisėjas gali būti patrauktas drausminėn atsakomybės tik už teisėjo vardą žeminantį poelgį arba teisėjo etikos normų pažeidimus. Tad teisėjo drausminė atsakomybė iš esmės yra susijusi tik su etikos normų pažeidimais, kurių apimtį bei mastą gali vertinti ir neprofesionalai. Tuo tarpu, kaip jau buvo minėta, antstolių drausminės atsakomybės pagrindu gali būti ir profesinė veikla, kurios tinkamumą profesionaliai gali įvertinti tik atitinkamos srities specialistas. Tad projekto rengėjų siūlomos paralelės su teisėjų garbės teismo formavimo tvarka, nėra tinkamos.

Analizuodamas antstolių profesiją bei joje egzistuojančią savivaldą Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad „visuotinai – ne tik Lietuvoje – pripažįstama, kad tokios valstybės

kontroliuojamos profesijos kaip antstolio ir kt. (beje, ne vien teisinės profesijos) suponuoja atitinkamos profesijos savireguliaciją ir atitinkamą savivaldos sistemą, kuri apima visą šią profesiją (visus ja besiverčiančius asmenis) ir užtikrina *inter alia* atstovavimą tai profesijai (ja besiverčiantiems asmenims) esant santykiams su valstybės ir savivaldos institucijomis bei tarptautiniu lygiu, kvalifikacijos tobulinimo organizavimą, vienodus profesinės etikos standartus ir jų laikymosi kontrolę, taip pat kitokią įstatymų reikalaujamą tos profesijos asmenų veiklos kontrolę. Jeigu tokios savireguliacijos ir savivaldos sistemos nebūtų, atitinkamų funkcijų, kurių vykdymą valstybė privalo užtikrinti, perdavimas į privačias rankas ne tik būtų nepagrįstas tikslingumo atžvilgiu, bet ir galėtų būti konstituciškai nepateisinamas.¹

Tai, kad antstolių sistema veikia savivaldos pagrindu užtikrina taip pat ir realų antstolio procesinės veiklos nepriklausomumą pirmiausiai nuo politinės valdžios. Numatyta galimybė teisingumo ministrui skirti garbės teismo nariu bet kokį asmenį (projekte visiškai nenurodomi jokie kriterijai, kuriais vadovaujantis galėtų būti parenkami visuomenės atstovai) kaip visuomenės atstovą, sudarys palankias galimybes ministrui pasirinkti lojalų, ištikimą asmenį, kuris, esant reikalui, vertindamas antstolio elgesį vadovausis politiniais, o ne profesionaliais kriterijais. Tad siūlomas modelis sukuria neapibrėžtą situaciją, kurioje gali būti pažeidžiamas ir antstolio nepriklausomumas.

Pagarbiai

Prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius

¹ LR Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutarimas „Dėl LR Antstolių įstatymo 45 straipsnio 3, 5 dalių atitikties LR Konstitucijai“ bylos Nr.44/06.